Заданні да конкурсу “Скарбы мовы”
30.11.2023
Тэма: “Фанетыка. Арфаэпія”

Заданне 1.
Выберыце правільны адказ/адказы з прапанаваных.

1. Акрамя гукаў фанетыка вывучае...
А. Націск;
Б. Словаўтварэнне;
В. Прыназоўнікі і злучнікі;
Г. Графіку.

2. У якім/якіх з гэтых слоў ёсць мяккі гук [*ц’*]?
А Малацьба;
Б. Мядзведзь;
В. Цыклоп;
Г. Авадзень.

3. У якім слове/словах сустракаецца гук [*ш*]?
А. Перапісчык;
Б. Зжаць;
В. Смяешся;
Г. Сцяжынка.

4. У якім слове/словах колькасць гукаў і літар супадае?
А. Дождж;
Б. Масіў;
В. Сям’я;
Г. Дзічка.

5. У якой пары/парах правільна перададзены фанетычныя асаблівасці слова?
А. Носьбіт – [нос’б’іт];
Б. Грузчык – [грусчык];
В. Сцелюць – [с’ц’элюць];
Г. Счарнець – [шчарн’эц’].

6. Уякім слове/словах колькасць гукаў і літар не супадае?
А. Воля;
Б. Вугаль;
В. Люблю;
Г. Мільярд.

7. У якім/якіх з гэтых слоў 6 гукаў?
А. Дзядуля;
Б. Лебедзь;
В. Дзівак;
Г. Дзьмуць.

8. Якія пары слоў утрымліваюць аднолькавыя па сваіх уласцівасцях зычныя гукі?
А. Сад – сядзь;
Б. Ліса – сіла;
В. Кот – код;
Г. Сын – сінь.

9. Калі пералічаныя словы змяніць такім чынам, каб *-ё-* было не пад націскам, у якім з іх пераходу *-ё-* ў *-я-* не будзе?
А. Цёплы;
Б. Спёка;
В. Манцёр;
Г. Клён.

10. Правілы арфаэпіі – гэта правілы …?
А. Пабудовы словазлучэнняў;
Б. Перадачы гукаў на пісьме;
В. Пераносу слоў;
Г. Вымаўлення гукаў, іх спалучэнняў.

Заданне 2

Зрабіце пераклад слоў і выразаў з рускай мовы на беларускую і затранскрыбіруйце іх.
Напрыклад:
По веткам без шума зашмыгали воробьи ⟹ Па галінах без шуму зашмыгалі вераб’і ⟹ [па̂гал’і́нах б’аш̂шу́му зашмы́гал’і в’эрабі́й]

Словы/выразы	Пераклад на беларускую мову	Транскрыпцыя
1. Смеешься		
2. На печи		
3. Мёд сладкий в кадушке		
4. Секции вольной борьбы и футбола		
5. Маленький мизинец		
6. Изредка икать		
7. Отшумел митинг		
8. На дорожке крапива		

Заданне 3

Выканайце заданні

1. Адкажыце, “так” ці “не”:

А. Галосны ***-э-*** не пад націскам пераходзіць у ***-е-.***

Б. Мяккасць зычных на пісьме абазначаецца з дапамогай толькі мяккага знака*.)*

В У вымаўленні санорных гукаў удзельнічае шум і голас.

Г. Пры вымаўленні глухіх зычных чуецца толькі шум.

2. Вызначце, якія атрымаюцца словы ў наступных умовах і запішыце іх.

А. У слове ***бар*** першы зычны вымавіць як парны глухі.

Б. У слове ***боль*** першы зычны замяніць санорным зычным.

В. У слове ***дуб*** першы зычны вымавіць як свісцячы.

Усе словы пасля зменаў павінны мець сэнс.

3. Адгадайце загадкі:

А. На беразе марскім
Заўсёды я валяюся,
А выкінь мяккі знак –
Увысь птушкай узвіваюся.

Б. Калі я з **г** – жыхар крылаты,
Заўжды ў паветры лётаю.
Без **г** – бяскрылы, хоць хвастаты,
Жыву ў рацэ з ахвотаю.

В. Яна да мора цягнецца заўжды,
Бяжыць, віляючы, управа, улева…
Ледзь перастаў склады – і вось тады
Адразу стане часткай дрэва.\

4. Выпішыце словы, у якіх побач знаходзяцца два галосныя гукі.
Маёр, лаўрэат, аазіс, саюзнікі, каланіяльны, вераб'іны, рытуал, Клеапатра, піяніна, іанізацыя*, баец, серыял, тэарэма.*

5.Пералічыце фанетычныя законы беларускай мовы і прывядзіце прыклад да кожнага з іх.

Заданне 4

Адзначце словы з пэўнай фанетычнай асаблівасцю ў прыведзеных ўрыўках з вершаў Уладзіміра Караткевіча.
\

1. **Зацвярдзелыя зычныя**

Дробненькі дождж ык
Скача ля тына,
Дзе чырванее
Дзеўка-шыпшына.

Сонца-шыпшына,
Дай абдыму я,
Лапкі-пялёсткі
Табе пацалую.

Калі памру я,
Згіну са свету,
Дай на тым свеце,
Што і на гэтым.

Не алілую,
Не ладан Божы:
А каля тына
Дзікую ружу.

Край наш пакутны,
Край наш дзівосны,
Дожджык, азёры,
Гордыя сосны.

2. Пераход *-э-, -о-* у *-а-, -е-, -ё-* у *-я-*

Над намі не будзе бога,
За намі - пажараў дым.
Мы не просім нічога,
Мы просім цябе аб адным:
У нас ні жонкі, ні хаты,
Ні дзяўчын, ні ніў, ні каня.
Дай, разграміўшы праклятых,
Смерць на полі прыняць.
Не нам каханых палацы,
Нам - абдоймы ночы пустой.
Нам немагчыма вяртацца.
Нас не сустрэне ніхто.
Няхай і кроку ў тумане
Не зробіць дахаты нага.
Не там, а з намі каханне,
На нашых гнеўных сцягах.

3. Мяккія гукі [з’][с’]

Там звіняць неўміручыя песні на поўныя грудзі,
Там спрадвеку гучыць мая мова, булатны клінок.
Тая гордая мова, якую й тады не забудзем,
Калі сонца з зямлёю ў апошні заглыбяцца змрок.
Ты — наш край. Ты — чырвоная груша над дзедаўскім домам,

Лістападаўскіх знічак густых фасфарычная раць,
Ты — наш сцяг, што нікому, нікому на свеце, нікому
Не дамо абсмяяць, апаганіць, забыць ці мячом зваяваць.

Заданне 5

Праслухайце аўдыязапіс, знайдзіце памылкі ў вымаўленні і запішыце іх.